

Co děláme našim dětem?!

„Nevědí, že jsem již mrtvý.“

Desetiletý chlapec léčený ritalinem své terapeutce,
o účincích prostředku, který užíval proti ADHS
(deficit pozornosti - pozn. překl.)

Touto knihou bych vámi chtěl, milí čtenáři, i trochu otřást. Nechci představit pouze celou osobnost fascinujícího Rudolfa Steinera, jeho jasnovidické vize a naprosto neuvěřitelné poznatky, ale i jeho seriositu a hloubku včetně možných důsledků. Bez toho bych nebyl k Rudolfu Steinerovi nikdy spravedlivý. Tuto kapitolu proto věnuji dětem tohoto světa — ne v souvislosti s wal dorfskou pedagogikou, protože její hodnotě jsem se již věnoval. Nyní bych chtěl představit duchovní trýzeň našich dětí, mladistvých a studentů ve školách a na univerzitách. Co se tam děti učí, je sráží stále častěji a stále dříve do drogové závislosti, vede k rostoucímu násilí a je příčinou mnoha dalších hořkých důsledků pro ně samotné i pro celou společnost. Nesmíme zapomínat, že naše děti jsou budoucností lidského společenství!

Založením *Všeobecné antropozofické společnosti (Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft)* 31. 12. 1923 a současně i *Svobodné vysoké školy pro duchovní vědu v Goetheanu* ve švýcarském Dornachu zahájil Steiner úplně novou epochu ANTROPOZOFIE. Na své vysoké škole zřídil například *Sekci pro duchovní úsilí mládeže*. Na začátku roku 1924 představil Steiner své plány a cíle, své představy uveřejnil v několika sděleních ve *Zprávách*, v listu antropozofické společnosti. Poprvé tak učinil 18. 10. 1924:

Mladý člověk studuje. Poskytne se mu určité množství znalostí. Všechny tyto znalosti mají zvláštní vlastnosti. A nikde není jasně řečeno, jaké mají tyto znalosti, které mladý člověk nachází ve školách — vlastně již na nižších stupních škol a zejména poté na

vysokých školách — jaké mají tyto znalosti, jako celek, vlastnosti. Jsou veskrze prostoupeny materialistickým způsobem myšlení. A když je dnes z mnoha stran slyšet, že materialismus je na ústupu, že věda se opět navrácí k duchovnu, je to jen plané řečnění, protože je to iluze. Hovoří se o duchovnu, ale o duchovnu nemají lidé povětšinou ani nejmenší ponětí.

Tedy znalosti, které se tam poskytují, jsou celkem vzato souhrnem materialisticky pojímaných znalostí. Ale tím, že je mladý člověk přijímá, je jimi zaplaven a nenachází v nich orientaci. Jedinou orientací je fakt, že musí složit zkoušky. Jistým způsobem ho to staví do světa. Ale v zásadě si s celou šíří vědeckého života neumí moc dobře poradit. Znalosti se přes něho přelévají. Nezískává vlastně jiný dojem, než někdo, kdo se dostal do strašného lijáku a je úplně promočen. Je takříkajíc skrz naskrz mokrý, či vlastně otupělý tím, co se mu nabízí. Nedá se říci, že by tyto získávané znalosti, poznámky, byly samy o sobě bezcenné. To rozhodně nejsou, dokonce mají tu nejvyšší hodnotu. Avšak člověk, který se je musí naučit, si jejich hodnoty není vědom. Jsou mu poskytovány způsobem, že si jejich hodnotu ani neuvědomuje.

Můžeme tedy říci, že ačkoli mají dnešní znalosti maximální hodnotu, jejich hodnotu si ti, kteří si je musejí osvojit, ani neuvědomují...

Proto si myslím, že je důležité, aby způsob, jakým dnešní civilizace poskytuje lidem znalosti, považovala za zhoubu. A to viděla, nebo přinejmenším tušila, celá řada osobností, osobností vědeckého světa, lidé, kteří vstoupili do naší antropozofické společnosti. Cítili, že vědecká práce končí v každé jednotlivé vědě na mrtvém bodě, právě tam, kde chce začít duše a z toho, co nabízí věda, chce duše udělat opravdovou znalost. V lidském vědění neexistuje nic, milí přátelé, co bychom mohli označit za nezajímavé, pokud se to lidem podá správným způsobem a lidé to správným způsobem vyslechnou. A přesto, kolik z toho, co dnešním žákům a studentům předkládáme, jim připadá nezajímavé!

Heute ve 260a, 18.01.1924, str. 98

Tyto poznatky můžeme dnes samozřejmě ignorovat a můžeme je odbýt slovy „*Co md být?!*“, nebo můžeme dokonce popřít Rudolfa

Steinera a jeho vědu. Jestli se však zřekneme jeho znalostí, co tím způsobíme, za určitých okolností, svým dětem? Nepovede je to nakonec k duševnímu vyhladovění?

Můžeme dnes ještě opravdu cítit, co se odehrává v duších dětí a mladistvých? Nestaly se již dávno hlavním cílem ponižujícího reklamního a spotřebního průmyslu? Máme ještě, jako celá společnost, vůbec správný kontakt k pověstné „mladé generaci“? Důvěřuje nám vůbec ještě? Rozumíme a mluvíme stejnou řečí? Jak má náš sice elegantní moderní, ale studený svět s bezduchým materialismem, se spotřební mentalitou „použij a zahod“, fatální devizou „*mít místo být*“, naší „*definici zvnějšku*“ o sociální prestiži, moci, penězích a vlivu působit na duše našich dětí? Uvědomujeme si, co jejich duším způsobujeme naším pojetím společnosti? Duším, které se snaží kompenzovat samotu a poranění alkoholem, drogami, násilím, které se nechávají tetovat, nosí piercing jako druh „sebezraňování“ — ač je to ve skutečnosti volání o pomoc, pozornost, lásku a náklonnost? Vyjadřuje se k tomu i další text Rudolfa Steinera:

Mládež stála v každém období v jisté opozici vůči staří. Touto cikánskou pravdou o životních projevech se utěšují mnozí. Ale tato útěcha by se mohla snadno stát neštěstím.

Současnou mládež bychom měli chápat z pohledu „ducha současnosti“ jak v jejich povážlivém bloudění i oprávněném hledání něčeho jiného, než jim poskytují staří.

Mládež je životními souvislostmi nejprve nucena k akademické životní dráze a je jí nabízena „věda“. Zdařilá, bezpečná, pro vnější život plodná věda. Bylo by chybou nad touto vědou bédovat, jak činí mnozí laici. Mládež však trpí duševním chladem kvůli této vědě a než dospěje a pozná, že tato zdařilost, bezpečí a úrodnost platí jen pro vnější život.

Heute ve 260a, 24.02.1924, str. 144

Steiner zde zdůrazňuje, jak důležité je, aby „staří“ měli pochopení pro „mladé“; odvolává se na naši moderní společnost se zdánlivými jistotami v akademické životní dráze a ve „vědě“, ve vědě, v jejímž ledovém chladu duše mladých lidí strádají mrazem. A co se stane, až

duše jednoho dne zmrznou? Jistě si vzpomenete na některé z nesčetných zpráv v novinách a televizi o soudních jednáních proti mladistvým delikventům, kde se mluvilo o „bezduché“ a „citově chladné“ mládeži. Jsou vám popisované a (zčásti dokonce i na internetu) fotografiemi dokumentované hrůzy povědomé? V mých očích je to již účet za naše zanedbávání v minulosti, za nedostatek pochopení a náklonnosti k dětem a dospívající mládeži. Musíme mobilizovat veškeré síly, obrátit se, odvrátit se od materiálního světa, od nadhodnocování peněz a vlastnictví ke společnosti, v níž všichni, **staří i mladí**, budou moci prožívat důstojný život v lásce a pozornosti. Takovýto obrat k *lidským hodnotám* vyžaduje i zásadní změny v akademickém zaměření, v sektoru vědění — možná dokonce i nový světový názor a nové pojetí vědy?!

Věda vděčí za svoji velikost silné opozici, která ji poháněla od poloviny 19. století. Lidé si tehdy všimli, jak snadno člověk upadne do nejistoty poznání, když se z nížin bádání pozvedne do výšin světového názoru. Věřili, že prožili bezpočet odstrašujících příkladů podobného povznesení.

Chtěli proto vědu osvobodit od světového názoru. Věda se měla držet „skutečností“ v údolích přírody a vyhýbat se výšinám ducha.

Lidé nacházeli určité uspokojení duše v opozici, v tom, že oponovali. Odpůrci světového názoru se v 19. století s radostí poddávali bojovné náladě. Současná mládež podobnou radost nemůže sdílet. Nemůže prožívat vzrušivé uspokojení duše, protože nemůže prožívat boj proti „nejistotě“ a „snílkům“, zastáncům světového názoru.

Dnes již není nic, proti čemu by bylo možno bojovat. Není možné vystupovat za osvobození „vědy“, proti „světovému názoru“. Protože světový názor se mezitím stal již mrtvou věcí.

Pocity mládeže však učinily naproti tomu jiný objev. Rozhodně ne objev rozumu, nýbrž objev, pocházející z celé, nedělitelné lidské přirozenosti. Mládež objevila, že bez světového názoru se nedá důstojně žít ...

Mnozí staří slyšeli o „důkazech“ proti světovému názoru a síle důkazů se poddali. Mládež se pochopitelně již nestará o sílu

důkazů; instinktivně však cítí bezmoc veškerého rozumového dokazování tam, kde lidské srdce mluví z nepřekonatelné touhy. Ryzí věda naprosto odporuje mládeži; ale vědecké čistotě, ryzí vědě, může poděkovat za absenci světového názoru. Mládež vyžaduje světový názor.

Heute ve 260a, 24.02.1924, str. 145

Na to reaguje Steiner dvěma články:

Ze sekce mládeže Svobodné vysoké školy pro duchovní vědu I. Co jsem v této věci řekl starším členům: Naše mládež mluví tónem, jehož zvuk je ve vývoji lidstva nový. Cítíme, že duševní oko nehledí na pokračování dědictví minulosti a co se dá rozmnožit v současnosti. Obrací se k novému životu, ne k životu pocházejícímu z oblastí, kde se zastavil čas, nýbrž k životu pocházejícímu z oblastí, kde se zjevuje věčnost.

260a, 09.03.1924, str. 147

Steiner zde odkazuje na příchod nového času, který se neřídí minulostí, naopak je orientován do budoucnosti, zatímco „staří“ se chtějí držet toho, „co přinesla minulost“. Ale co můžete udělat, abyste neztratili kontakt s mládeží?

Jestliže starší člověk chce, aby mu dnešní mládež porozuměla, musí na své chování nechat působit věčnost. — A musí jednat způsobem, jemuž mládež porozumí.

Heute ve 260a, 09.03.1924, str. 147

Oběma v textu zmíněným výzvám musíme čelit i dnes — lépe řečeno právě dnes: Orientace na materiální, představitelku „všeho časového“, pomíjivého, naléhavě vyžaduje, abychom se přiklonili k „věčnosti“, ke věcem spirituálním. A mimoto musíme vyhledávat dialog s mladými lidmi, musíme s nimi mluvit vhodným jazykem, jemuž budou rozumět, ovšem bez falešného „podbízení“, bez zbytečného přejímání několika frází.

Říká se, že mládež nechce mít nic společného se staršími, nechce přijímat jejich po léta utvářené názory, jejich zralé názory. — Z jejich nespokojenosti s chováním mladých mluví dnes starší člověk.

Je pravda, že mládí je jiné než stáří; mladí chtějí být mezi sebou. Nechtějí naslouchat ničemu, co pochází od starších. Tento fakt nám může přidělovat starosti, protože i mladí zestárnou. Nebudou se moci chovat stejně, až do stáří. Mladí chtějí být správně mladí a ptají se, jak mohou být „správně“ mladí. Jakmile vstoupí do určitého věku, budou se muset změnit. Proto, jak si myslí staří, by měli odložit domýšlivost a měli by hledět ke stáří, v něm by měli hledat svůj cíl, musí na ně hledět svým duchovním zrakem. Říká- me-li to, máme tím na mysli, že vina za to, že je stáří nepřítahuje, je na mladých.

Mládí však ani nemůže být jiné, než hledět na starší lidi a mít je za příklad, kdyby byli opravdu „staří“. Protože lidská duše, a obzvláště mladá duše, je utvářena tak, že se přiklání k tomu, co je jí cizí, ve snaze spojit se s tím. Dnešní mládež však nevidí na starších lidech nic, co by se jí zdálo lidsky cizí a současně by stálo za to, ztotožnit se s tím. Neboť současný starší člověk není skutečně „starý“. Má

mnoho zkušeností, o mnohém může vyprávět. Ale své zkušenosti neumí dovést do lidské zralosti. Je starší věkem; ale jeho duše se léty nezměnila.

Heute ve 260a, 09.03.1924, str. 147

Steiner zde popisuje svůj pohled na „stáří“. Být starý podle něho znamená „zrát“. Dříve, kdy staří bývali moudří, požívali i obecné vážnosti, rada starých a nejstarších bývala velmi vítaná. Ale kde zůstala moudrost stáří? Proč se mládež od stáří odvrací? Protože v něm jen zřídka nachází moudrost! V naší dnešní společnosti je velký počet starých lidí, mezi nimi je však relativně málo „moudrých“, protože lidské duše již nemohou zrát — je to *jeden* z důsledků materializmu.

Nemluví ze starého mozku tak, jak mluvil z mladého. Mládež to cítí. Ve společnosti starších nenachází „zralost“, nýbrž mladé duševní rozmary ve starých tělech. A odvrací se, protože jí to nepřipadá pravdivé.

Starší lidé si léta vytvářeli názor a na poli poznání dospěli k přesvědčení, že z věcí a událostí světských se „nemohou dozvědět“ nic o duchovnu. Když to slyší mládež, musí nabýt dojmu, že jí starší člověk nemá co říci, protože „nevědění“ si může obstarat sama; starým naslouchají, jen když mohou přejímat „vědění“. Mluvení o „nevědění“ je snesitelné jen když je svěží, když má svěžest mládí. Ale poslouchat o „nevědění“, když řeč pramení ze starého mozku, pustoší duši, především mladou duši.

Heute ve 260a, 09.03.1924, str. 148

I toto je v mých očích „klíčový text“. V důsledku materializmu a působením filozofů, například Emmanuela Kanta, jsme se, my lidé, naučili věřit, že duchovní svět je nevyzpytatelný a nic z něho není možné převézt do zkušeností. Ale ne-vědění mladé duše nepřitahuje, mladé duše jen pustoší! Nevědění a nezájem představují pro duše jen smrt. A my „dospělí“ dnes a denně zažíváme odumírání duší naší mládeže, jen přihlížíme a zlobíme se na mladé lidi, místo abychom se sami chytli za nos a začali se učit sebepoznávání. Protože nám samotným často chybí lepší, smysluplnější orientace, se skřípěním zubů bráníme materializmus a až nyní pomalu začínáme vidět, že tím

děti rozčilujeme a znervózňujeme. Rudolf Steiner popsal jev, dnes označovaný jako ADHS, tzv. deficit pozornosti, a poukázal na to, že tento nápadný projev chování se bude projevovat v budoucnosti u stále většího počtu dětí a obvinil z toho materialismus. A místo toho, abychom my, starší, přistupovali k mladým s rozumem a porozuměním, jim klidně podáváme, podle mého názoru nebezpečný, lék ritalin. Vidíte dilema a naši zodpovědnost? Mládež se dnes odvrací od starších lidí ne proto, že jsou „staří“, nýbrž proto, že zůstali „mladí“, protože se nenaučili být správně „staří“. Toto sebepo- znání dnešním starým lidem schází.

Správně zestárnout však můžeme jen tehdy, umožníme-li duchu v duši, aby se rozvinul. Podaří-li se to, budeme mít ve starším těle i odpovídajícího ducha. Pak budeme moci mladým nabídnout nejenom to, **co tělu přináší věk, ale i to, co odhaluje věčnost, prostřednictvím ducha.**

Kdo vážně hledá duchovní zážitky, může najít území, na němž se opět setkají mladí se staršími. Zcela bezpředmětné prohlášení je, že mládež musí být „mladá“. Ne, starší člověk musí umět být mezi mladými správně „starší“. Mládež ráda kritizuje vše, co pochází od starších. Má na to právo, protože jednou, v budoucnosti, se bude ubírat cestou, na níž staří dosud lidstvo nepřivedli.

Ale člověk není opravdu starší, jestliže jen kritizuje. Mládež si to po určitou dobu nechá líbit, protože se nechce zlobit odmlouváním; ale nakonec bude mít „starých mladých“ dost, protože jejich hlas bude příliš hrubý a kritika mladým hlasem má v sobě více života.

Heute ve 260a, 09.03.1924, str. 147

Pokrok a evoluce jsou úkoly mládí a mládí proto nesmí „zůstat viset“ na tom, co přináší stáří. Musíme to mít neustále na očích a mládež musíme neustále podporovat, aby se „zbavila pupeční šňůry“ a oprostila se od tradičních vzorů. Jen tak bude moci utvářet budoucnost jinak. K mládeži se obrátil i Steiner:

II. Co bych chtěl o této věci říci mladým členům

V dopise, jenž na můj popud zaslal výbor Svobodné antropozofické společnosti sekci mladých, se poukazuje na to, že „záležitost být

mlád“ považuje za natolik důležitou, že „by se mohla stát předmětem samostatné disciplíny duchovní vědy.“

Opravdu považuji tuto záležitost za velmi důležitou. Kdo si přečte můj životopis v týdeníku „Goetheanum“, pochopí, proč si to myslím. Když jsem byl sám mladý jako ti, kdo píše tento dopis, cítil jsem se sám v rozpoložení duše, které dnes vidím mezi mládeží velmi živé. Mí tehdejší stejně staří přátelé smýšleli jinak než já. Život v civilizaci, o němž se v tomto dopise říká, že mládež nemůže „dospět v žádném povolání ke světovému názoru“ a že mládež „úsilím o světový názor“ „nemůže být přivedena k žádnému povolání“, byl svého času na vzestupu. Mládež ho považovala za rozkvět nejnovějšího stupně vývoje lidstva. Mladí měli pocit „osvobození“ od výstředního úsilí o světový názor a cítili se jako ve skrytu při výhledu na povolání, pocházejícího z „bezpečných“ základů „vědy“.

I já jsem viděl „květy“ civilizace. Ale nemohl jsem nevidět, že z těchto květů nevzejdou opravdové lidské plody. Mí vrstevníci tento pocit nesdíleli. Nechali se strhnout zážitky „rozkvětu“. Plody ještě nepostrádali, protože své nadšení prohýřili pohledem na neplodný „květ“.

Nyní je vše jiné. Květ zvadl. Místo plodu se zjevil výtvar bez života, kvůli němuž v člověku zmrzne vše lidské. Mládež pocituje chlad civilizace, postrádající světový názor.

V mých současnicích žila povrchní vrstva vědomí. Mohla se radovat z neplodného květu, protože neplodnost se ještě neprojevila. A květ byl zářivý „jako květ“. Radost z květu překrývala hlubší vrstvy vědomí; vrstvy, v níž žije nepřemožitelná touha po opravdovém lidství. Ze zvadlého květu nemůže mít dnešní mládež radost. Povrchní vrstva vědomí je opuštěná krajina a hlubší vrstvy jsou obnaženy; touha po světovém názoru opanovala srdce a hrozí nebezpečí, že poraní duševní život.

Dnešní mládeži bych chtěl říci: příliš nespílejte „starým“, kteří byli před čtyřiceti lety mladí se mnou. Jistě, i mezi nimi jsou lidé povrchní a i dnes ještě staví na odív svoji prázdnotu a dělají z ní přednost. Ale i mezi nimi jsou tací, kteří rezignovali a nesou svůj osud, který jim pokazil živé zkušenosti pravého lidského konání.

Tento osud je postavil do poslední fáze „temného“ věku, jenž v prožitcích hmoty vykopal hrob duchu.

Mládež stojí u hrobu. U prázdného hrobu, protože duch neumírá a nemůže být pohřben.

Heute ve 260a, 16.03.1924, str. 150

My lidé vidíme, že před námi stojí velká výzva: Musíme najít spiritualitu a musíme si přiznat, že je nezbytné vnést ji do vlastních rodin, okruhu svých přátel a poté do celého světa — jen tak můžeme zlomit moc materialismu a získat svobodu a lásku pro všechny. Na zdaru této *mission possible* závisí krátkodobá i dlouhodobá budoucnost lidstva a především dalších generací! Já osobně považuji DUCHOVNI VEDU Rudolfa Steinera za vhodný prostředek, s jehož pomocí zvládneme tento důležitý úkol a dosáhneme cíle. Milí čtenáři, doufám, že se mi podařilo vybranými pasážemi originálního textu i vlastním výkladem, otevřít vám oči, probudit váš zájem a ukázat vám hodnotu poznatků Rudolfa Steinera.